

A.38

Akadeemilise Emakeele Seltsi toimetused № VII

Soome Kirjastik № 3

Kaksoisten seikkailut

Toimetanud
ja tõlkesõnastikuga varustanud

M. Nurmik

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus

A38.

Akad. Emakeele Seltsi toimetused № VII

Soome Kirjastik № 3

SOOME MUINASJUTUD

II

KAKSOISTEN SEIKKAILUT
JOTAARKKA
VAINAJAN KIITOLLISUUS
MUINAISRUNOJA SURUSTA

TOIMETANUD JA TÖLKESÕNASTIKUGA VARUSTANUD

M. NURMIK

TRÜKIKODA ED. BERGMANN, TARTUS

Kaksoisten seikkailut.¹

I.

1. Asui pienessä mökissä² köyhä mummo,³ ja se mummo oli niin köyhä, ettei hänellä ollut antaa edes⁴ nimiä lapsilleen, joita hänellä oli kaksi.

No ne lapset, kaksoispojat, menivät sinisen meren rannalle, ja toinen poika sanoi:

— Kun me olemme niin köyhiä, ettei meillä ole edes nimiä, niin annetaan⁵ nyt toisillemme⁶ nimet ja kastetaan⁷ toisemme tässä meren vedellä.

Niin se toinen poika suostui⁸ tuumaan⁹ ja kysyi:

— Minkäs nimen sinä tahdot itsellesi, niin minä kastan?

Ja toinen vastasi:

— Pekkahan minä tahtoisin olla.

Silloin toinen otti vettä ja kastoi veljensä Pekaksi.

No Pekka kysyi sitten nimettömältä veljeltään:

— Minkäs nimen sinä tahdot?

Ja nimetön vastasi:

— Lassihan minä tahtoisin olla.

Ja Pekka otti vettä ja kastoi veljensä Lassiksi.

¹ kaksikute, seiklused, avantüürid, põnevad juhtumused. ² mök/ki, -in hurtsik. ³ vanaeit. ⁴ isegi. ⁵ antakse. (= andkem). ⁶ teineteisele. ⁷ ristitakse. ⁸ soostus, heitis nõusse. ⁹ tuuma — mõte (дума); yksissä tuumin — seltsis, ühel nõul; tuumasta toimeen — öeldud, tehtud.

2. Lähtevät sitten Lassi ja Pekka meren rannalta ja tulevat kahden suuren tien haaraan¹, ja siinä sanoo Lassi:

¹ harusse.

— Meidän täytyy nyt erota² toisistamme ja lähteä kunkin³ tietään pitkin onneaan yrittämään⁴. Kun toiselle tulee kova hätä, niin pitää huutaa toista avukseen⁵. Mutta jos jompikumpi huutaa apua ilman oikeaa hätää, niin toinen saa lyödä häntä, kun tulee turhaan⁶ apuun.

No Pekka suostui tuumaan, ja veljekset alkoivat sitten kulkea kumpikin omaa tietään.

Lassi meni itäistä tietä pitkin, ja äkkiä tuli häntä vastaan vanha, pieni mummo, jolla ei ollut kuin yksi silmä. Ei se ollut oikea ihminen se mummo. No Lassi sieppasi⁷ siltä mummolta sen ainoankin silmän ja pisti taskuunsa, ja silloin mummo ei kun alkaa voitotella⁸:

— Voi voi, minnekä minä joudun, kun minulta vietiin ainoakin silmä, ja olen umpisokea⁹! Jos minä saisin sen silmäni takaisin, niin antaisin sellaisen laivan, joka mahtuu taskuun ja kantaa kuitenkin tuhat miestä ja purjehtii ilmassa¹⁰.

No Lassi antoi mummolle silmän takaisin ja sai mummolta sen laivan. Lassi pisti laivan taskuunsa ja lähti yhä kulkemaan, niin taas liikkaa¹¹ Lussia vastaan sellainen yksisilmäinen vanha mummo, ja Lassi sieppaa taas mummolta silmän, ja mummo alkaa voitotella:

— Voi voi, minnekäs minä raukka nyt joudun, kun vietiin ainoakin silmä, ja olen umpisokea! Jos minä saisin silmäni takaisin, niin antaisin sellaisen tynnörin, joka mahtuu taskuun ja josta kuitenkin riittää¹² tuhannelle miehelle olutta juoda.

Lassi antoi sille mummolle silmän takaisin ja sai pienen oluttynnörin kuin kananmunan. Lassi pisti sen taskuunsa ja lähti yhä vain¹³ kulkemaan.

Kulkee, kulkee Lassi yhä vain, niin vielä liikkaa häntä vastaan yksisilmäinen mummo, ja taas ottaa Lassi mummolta silmän. — Niin mummo sanoo:

— Voi voi, jos saisin silmäni takaisin, niin antaisin pienen koiran, joka mahtuu taskuun ja joka kuulee viiden peninkulman päästä varkaiden tulon¹⁴ ja alkaa haukkua!

²lahkuda. ³kumbki. ⁴püüdma, katsuma. ⁵(endale) abiks. ⁶asjata. ⁷napsas. ⁸muud kui hakkab nuttes kaebama. ⁹umbpime. ¹⁰õhus. ¹¹lonkab. ¹²jatkub, piisab. ¹³ikka vaid (ainult). ¹⁴tuleku.

Niin Lassi antoi mummulle sen silmän takaisin ja sai koiran, jonka pisti taskuunsa. Kulkee sitten Lassi yhä ja tuumii kulkiessaan:

— Pitääpä koetella¹⁵ laivaa, tokko¹⁶ tuohon mahtuu ja tokko tuolla voi ilman halki¹⁷ purjehtia.

Lassi otti laivan taskustaan, pani maahan ja pisti yhden varpaansa laivaan. No laiva suureni virsun¹⁸ kokoiseksi. Pisti koko jalkansa laivaan: laiva tuli altaan¹⁹ kokoiseksi. Pisti toisenkin jalkansa: laiva suureni sammion²⁰ kokoiseksi. Käveli Lassi edestakaisin²¹ laivassa, ja se yhä vain suureni ja piteni²², sikäli²³ kuin Lassi siinä käveli.

— Hei! huusi Lassi, ja samassa tuli laivan kahden puolen suuret siivet, jotka alkoivat räpyttää²⁴, ja yks kaks kohosi laiva maantieltä ilmaan. Se kohosi yhä pilviä kohti kuin höyhen²⁵, ja kun se oli noussut ylemmä kuin mitkään kirkon tornit, niin alkoi se lentää eteenpäin. Siinä liput liehuivat ja pilvet hajoilivat²⁶, kun laiva lensi eteenpäin ja Lassi piti tyyriä ja tuumi, mihin sillä laivallaan nyt ajaisi²⁷. Silloin näkyi²⁸ yhtäkkiä komea linna²⁹, ja Lassi laski laivallaan linnaa kohti³⁰.

Vanha kuningas istui akkunassa ja näki laivan etäältä³¹ ja tuumi:

— Mikähän hopeinen pilvi, mikähän vaakalintu³², mikähän liputettu talo³³, mikähän lentokuje³⁴ se nyt tulee?

Vaan Lassi laski laivansa linnan muurille, tuli pois laivasta, ja laiva pieneni ihan³⁵ kaarnalaivan³⁶ kokoiseksi. Lassi pisti laivan taskuunsa, kiipesi alas muurilta ja meni kuninkaan kyökkiin. Hänellä oli näet kova nälkä, ja hän alkoi pyytää kyökkipiialta jotain työtä, jotta³⁷ saisi palkaksi ruokaa.

Kyökkipiika tuumi:

— Voithan kantaa halkoja liiteristä³⁸ ja lämmittää hellaa³⁹, niin saat kaapia kattiloita. Ja Lassi suostui.

¹⁵ vaja õige katsuda. ¹⁶ kas; tokkopa hän tulee — vaevalt ta küll tuleb; tokkohan se on niin — kas see aga on nõnda. ¹⁷ läbi. ¹⁸ viisu. ¹⁹ al/las, -taan — küna. ²⁰ toober. ²¹ edestagasi. ²² pikenes (pitkä, pitempi, pisin). ²³ sel määral kui. ²⁴ lööma, lehvima. ²⁵ udusulg. ²⁶ hajusid (läksid laiali). ²⁷ sõidaks. ²⁸ paistis, näis. ²⁹ uhke loss. ³⁰ kohti — poole (nõuab part). ³¹ kaugelt. ³² imekotkas. ³³ lippudega ehitud maja. ³⁴ lennuvärk (kuje — kriuge, vigur). ³⁵ üsna. ³⁶ käbalaeva. ³⁷ et (чтобы). ³⁸ puukuurist. ³⁹ kütta pliiti.

Niin vanha kuningas ihmetteli itsekseen: *piika* minnekähän se nyt hävisi se ilmalaiva, se lentävä talo, jolla luulin itselleni vie-
raita tulevan? — Eikä saanut kuningas selvää⁴⁰, minne se len-
tolaiva oli hävinnyt. *kuulu*

⁴⁰ selgust.

3. Niin oli sillä vanhalla kuninkaalla ollut kaksoistyttyt, mutta Syöjätär¹ oli ne varastanut ja vienyt meren alle, suuren, sinisen meren alle. No kuningas suri kovasti², kun häneltä oli viety molemmat rakkaat tyttäret meren alle, ja hän oli julistanut³, että se, joka voi pelastaa tyttäret Syöjättäreltä, saa tyttäristä kumman haluaa⁴ ja puolen valtakuntaa⁵.

Tulipa sitten linnaan muudan⁶ ritari⁷ nimeltä Tölppönen ja hän sanoi kuninkaalle yrittävänsä pelastaa tyttäriä Syöjättäreltä. No kuningas ihastui⁸ kovasti ja antoi Tölppöselle laivan ja matruuseja monta tuhatta. Sillä laivalla lähti Tölppönen nyt pelastamaan Syöjättäreltä tyttäriä.

Niin sinä aamuna, jona Tölppönen lähti merelle, tuli Lassi kyökkipiian luo ja sanoi:

— Enkö minäkin saisi lähteä katsomaan, kun Tölppönen tappelee⁹ Syöjättären kanssa?

Piika vastasi:

— Mene vaan, mutta joudu takaisin, ennen kuin päivällis-särjet ovat vartaassa, ja tuo liiteristä syllyys¹⁰ halkoja tullessasi!

No Lassi meni meren rannalle katsomaan, miten Tölppönen tappelee Syöjättären kanssa, ja se lentolaiva oli Lassilla taskussa.

No Tölppönen lähtee matruuseineen¹¹ merelle, mutta tuskin pääsee hän aukean¹² lahden suuhun, niin Syöjätär nostaa vedestä vihreän nokkansa ja vaahtoiset kasvonsa¹³, panee aallot¹⁴ keikkumaan¹⁵ ja tarttuu kynsillään¹⁶ Tölppösen laivan kylkeen ja heiluttaa, heiluttaa, heiluttaa niin että on sen kaataa. No Tölppönen alkaa huutaa hätää ja huutaa:

¹ Syöjätär — inimsööja vanamoor. ² kurvastas kangesti. ³ kuulutanud. ⁴ kumma soovib. ⁵ kuningriiki. ⁶ muu/dan, -taman — keegi. ⁷ rüütel. ⁸ sai üliröömsaks; ihastus — rõõmuvalmistus. ⁹ võitleb. ¹⁰ sületäis. ¹¹ oma madrustega. ¹² lahtise. ¹³ palged. ¹⁴ aal/to, -lon laine. ¹⁵ kõikuma, kiikuma. ¹⁶ haarab küüntega (küüsil).

meie unume
— Hukutaan, hukutaan, tulkaa apuun!

No Lassi siellä rannalla otti laivan taskustaan, pisti siihen varpaansa: jo on laiva kuin virsu; seisoo laivassa molemmin jaloin: jo on laiva kuin amme, ja pian iso lentopursi lentää rannalta merelle. Ohjaa Lassi purtensa¹⁷ Tölppösen purren yläpuolelle, ottaa Tölppösen ja matruusit purteensa ja alkaa sitten lentolaivastaan pahasti pieksää Syöjätärtä. Ei mahda¹⁸ Syöjätär mitään, kun Lassin laiva on ilmassa. Pieksää, pieksää Lassi Syöjätärtä, Syöjätär alkaa rukoilla armoa.

Niin Lassi sanoo:

— Jos lasket meitä taloosi meren pohjalle ja vannot, ettet meitä enää milloinkaan ahdista, niin herkeän pieksämästä!

Jo vannoi Syöjätär ja lupasi laskea ja olla ahdistamatta, ja Lassi herkesi lyömästä. Sitten sanoi Lassi Tölppöselle:

— Nyt laskee Syöjätär jo meren pohjalle. Mene sinä sinne ja pelasta ne tyttäret ja minä odotan laivalla.

Sidottiin sitten pääkkäin¹⁹ ankkurikettingit kaikki, sidottiin toinen pää Tölppösen kainaloon ja laskettiin Tölppönen mereen, ja nykäistä²⁰ piti hänen silloin, kun tahtoi ylös. Laskeutui, laskeutui Tölppönen ankkurikettingissä mereen, vesi hartioille kasvaa, vesi jalkain alla vähenee. Tulee pohjalle Tölppönen, ja siellä on leväin²¹ välissä sininen kallio, ja kalliossa on kiiltävä ovi. Avaa Tölppönen oven ja on Syöjättären salissa. Siellä salissa lavitsoilla²² lepäävät ne molemmat kuninkaan tyttäret, mutta tuhat tursasta vartioi²³ niitä, ja tursailta on silmät päässä kuin särjillä ja sata on suussa hampaita kuin hauilla, eivätkä ne anna Tölppöselle kuninkaan tyttäriä. Ne uhkaavat²⁴ Tölppösen syödä. No silloin Tölppönen pelästyy ja nykäisee kovasti kettingistä. Tölppönen vedetään ylös lentolaivaan ja kysytään, mikä se on hänellä hätänä, ja Tölppönen vastaa:

— Se on hätänä, kun siellä Syöjättären salissa vartioi tuhat tursasta kuninkaan tyttäriä, ja silmät on niillä kuin särjillä ja sata on suussa hampaita kuin hauilla, eivätkä ne anna kuninkaan tyttäriä, vaan uhkasivat minut syödä!

¹⁷ pur/si, -ren, -tta — laev, alus. ¹⁸ ei mahda mitään — ei voi (saa) midagi parata. ¹⁹ otsakuti. ²⁰ tömmata. ²¹ levä — vesikasv. ²² lavadel. ²³ tuhat merekuradit valvab. ²⁴ ähvardavad.

No Lassi ohjasi laivansa rannalle, jätti sinne Tölppösen matruuseineen, pisti laivan taskuunsa ja meni yksinään pienellä veneellä merelle. Hyppäsi sitten ankkurikettingin päässä mereen ja hurautti²⁵ meren pohjaan. Astui, astui pohjaa pitkin, tuli sinisen kallion luo, tuli kiiltävän oven luo, tuli Syöjättären saliin. Niin siellä lepäävät sinisillä lavitsoilla molemmat kuninkaan tyttäret, mutta tuhat tursasta niitä vartioi, ja niillä tursailla on silmät päässä kuin särjillä ja sata on hammasta suussa kuin hauilla, ja ne sanovat Lassille:

— Jokos taas tultiin tyttäriä hakemaan! Ei me niitä anneta, me syömmme sinut!

Niin Lassi tuumi:

— Eipä tänne syötäväksi tultu, ilonpitoonpa²⁶ tänne tultiin, ihmekaluja²⁷ näyttämään tultiin!

No Lassi vetää taskustaan sen kananmunan kokoisen oluttynnörin, ja siitä kun alkaa vuotaa olutta, niin että kaikki on olutta vain! No ne tursaat rupeevat juomaan sitä olutta ja juovat, juovat itsensä päihin²⁸ kaikki. Kun ne sitten päissään makaavat kaikki tuhat tursasta, niin Lassipa ottaa saplan²⁹ seinältä ja lyö kaikilta tursailta päät poikki ja pistää kielet lakkariinsa³⁰. Sitten taluttaa Lassi kuninkaan tyttäret ulos Syöjättären salista, kiipee kettinkiä myöten ylös ja nostaa myös kuninkaan tyttäret muassaan meren pohjasta, paiskaa tursaan kielet veneeseensä ja soutaa rannalle.

Sitten kun tultiin rannalle, niin unohti se Lassi veneeseen ne tursaan kielet, kun kuninkaan tyttäret sanoivat:

— Nuku hetki helmassamme kovan työn tehtyäsi!

Ja Lassi nukkui hetken sen toisen kuninkaan tyttären helmassa, ja kun hän nukkui, niin ottivat kuninkaan tyttäret sormukset sormistaan ja sitoivat ne hänen hiuksiinsa ja piloittivat sinne tukan sisään. Lähdettiin sitten kuninkaan linnalle, kun Lassi heräsi. No kuninkaan tyttäret menivät herraspuolelle, vaan Lassi meni halkoliiteriin, latoi halkoja syliinsä ja vei ne kyökkiin.

²⁵ langes hooga. ²⁶ lõbu tegema. ²⁷ imeasju. ²⁸ purju (pääd täis); hän on päissään — joobnud. ²⁹ sapla (haril. sapeli) saabel, mõök. ³⁰ (oma) kukrusse.

No kulkipa ritari Tölppönen siellä meren rannalla ja löysi veneestä ne Lassin leikkaamat tursaan kielet, ja hänpä meni heti kuninkaan luo ja sanoi:

— Minäpä ne sinun tyttäresi pelastin, tuhat tursasta niitä vartioi, silmät pyörivät päässä kuin särjillä ja sata oli hampaita suussa kuin hauilla. Mutta minäpä niiltä tursailta päät leikkasin, ja tässä ovat niiden kielet.

Niin se kuningas ei kun³¹ laittamaan häitä Tölppöselle ja toiselle tyttarelleen.

Pidetään häitä, tanssitaan, riemuitaan, ja pitäisi jo vihille mennä, niin tulee Lassi kyökistä morsiamen viereen ja sanoo:

— Minun morsiameni tämä on!

No silloin se Tölppönen ei kun lyödä säväytti Lussia korvalle, vaan se morsian huusi Tölppöselle:

— Älä lyö minun kultastani, tämä se meidät pelasti etkä sinä.

Kun sitten tutkittiin³² asiaa, niin löydettiin Lassin hiuksista ne kuninkaan tyttären sormukset, ja kuninkaan tyttäret kertoivat, miten Lassi oli ne tursaat humalluttanut³³, tappanut ja heidät pelastanut. Ja paikalla annettiin Lassille se morsian ja puolet valtakuntaa, mutta Tölppönen hirtettiin³⁴, kun se oli varastanut ne tursaan kielet.

Olipa köyhästä Lassista tullut nyt rikas mies ja kuninkaan tyttären ukko, ja hän asui siinä komeassa linnassa ja pani pienen koiransa portille³⁵ vartioimaan. Jos varkaita tulisi, niin se koira kuulisi niiden tulon viiden peninkulman päästä, ja se alkaisi haukkua, ja linnanväki heräisi.

³¹ muud kui. ³² uuriti. ³³ joobnuks jootnud; juoda itsensä humalaan — end purju juua; hän on humalassa — joobnud. ³⁴ hirttää — puua; joutua hirteen — völlasse sattuda; hirtettäväksi tuomittu — poomissurma mïstetud. ³⁵ väravale.

II.
juhtus nōnda

1. Mutta Pekalle kävi tällä tavalla:

Kun Pekka erosi Lassista ja läksi kulkemaan länteen päin, niin kulkee, kulkee: yhtäkkiä juoksee Pekkaa vastaan susi, lapsi suussa. No Pekkapa kaappaa heti lapsen suden suusta ja kulkee sitten lapsi sylissä, niin kohta juoksee vastaansa yksisilmäinen vanha mummo ja voivottelee:

— Voi voi, paha peto¹ vei minulta lapsen, enkä minä saa sitä kiinni!

Niin Pekka sanoi eukolle²:

— Älähän nyt voivottele äläkä hätäile, tässähän se on lapsesi, minä kaapaisin sen suuden suusta!

No siitäkös eukko ihastuu ja sanoo:

— Mitäs sinä nyt anot³ palkaksesi, kun lapseni pelastit?

Pekka vastaa:

— En minä mitään ano, ei minulla ollut siinä suurta työtä.

Mutta mummo vain väittää:

— Ei työtöntä⁴ ole mikään. Mitäs anot palkaksesi?

Ei olisi Pekka huolinut mistään, mutta se eukko sanoi:

— Minä annan sinulle sellaiset jauhinkivet⁵, jotka ovat pienet kuin kosken varvikivet⁶, mutta joista tulee jauhoja miten paljon tahansa, kun niitä vain kämmenellään pyörittää!

No Pekka otti ne jauhinkivet, kiitti⁷ ja pisti taskuunsa ja kulki sitten eteenpäin ja pyrki muutamaan pieneen mökkiin yöksi. Niin mökin emäntä vastasi:

— Kyllähän tässä saa olla yötä, lämmintä on uunilla kyllä, mutta ruokaa ei ole tarjota.

No Pekka sanoa pamauttaa⁸:

— Pankaahan puurovesi tulelle⁹, kyllä ruokaa saadaan!

No puurovesi pantiin tulelle, ja kun se kiehui, niin otti Pekka ne pienet jauhinkivet ja alkoi jauhaa niillä kämmenel-

meudu peepisudega
¹ metsaline. ² euk/ko, -on — vanaeit. ³ palud. ⁴ ilma tööta. ⁵ käsi-, jahve-
kivid. ⁶ kose treitud kivikesed. ⁷ tänas. ⁸ pahvatab. ⁹ pudruvesi keema.

lään. No jauhoja juoksi kivien välistä jos miten paljon, ja kei-
tettiin hyvä puuro ja syötiin.

Vaan sitten kun Pekka nukkui uunilla, niin emäntä otti
hänen taskustaan ne jauhinkivet ja pani tavalliset kosken varvi-
kivet sijaan, ja aamulla lähti Pekka mökistä taipaleelle¹⁰, eikä
huomannut, että häneltä oli yöllä varastettu taikakalut¹¹.

Menee Pekka sitten iltasella toiseen mökkiin ja rupee taas
siellä jauhamaan kivillä: ei jauhoja lähdekään. Alkaa Pekka
silloin surra:

— Jo minulta viime yönä varastettiin ne taikakivet ja pantiin
tavalliset kosken varvikivet sijaan.

Viruu Pekka nälkäisenä sen yön mökin uunilla, niin aamulla
lähtee takaisin sille mökille, jossa häneltä oli viety ne taikakivet.
Menee pyytämään kiviään takaisin. Astuu, astuu, surullisena astuu,
niin tulee vastaan se entinen yksisilmäinen mummo ja kysyy:

— Mitäs miesrukka¹² suret?

Niin Pekka vastaa:

— Sitä suren, kun olin yhdessä mökissä yötä, niin minulta
varastettiin ne hyvät kivet ja pantiin tavalliset kosken varvikivet
sijaan.

Niin mummo sanoo:

— Älä ole milläsikään¹³, minä annan sinulle pussin, jota
kun pudistaa ja sanoo: pois pojat pussista, pötyä¹⁴ pöytään!
niin heti hyppää kymmenen miestä, ja ne tuovat ruokaa pöytään.
Mutta muista vain sanoa: pötyä pöytään! Jos et muista, niin
ne miehet hyppäävät sen kimppuun, jolla pussi on, ja pieksä-
vät häntä hyvästi. — Kun tahtoo palvelijat piiloon, niin pitää
sanoa: pois pussiin! ja ne hyppäävät pussiin. Muista nyt se!

Pekka lupasi muistaa, otti pussin, meni siihen mökkiin,
jossa häneltä oli varastettu ne kivet, ja pyysi yösijaa. No emäntä
sanoi:

— Kyllähän uunilla on lämmintä, mutta ruokaa ei ole
tarjota.

¹⁰ taipale, -en — tee. ¹¹ nöiavärgid; taikausko — ebaus. ¹² rukka ~
raukka — vaasekene. ¹³ ära tee (kahjust) väljagi. ¹⁴ pö/ty -dyn — tühi praht
(pilttikult: igasugune toidukraam).

No Pekka vastasi:
— Kyllä ruokaa saadaan! — Ja Pekka ^{pussista} pudisti pussiaan ja huusi:

— Pois pojat pussista, pötyä pöytään!
Pussista hyppäsi kymmenen miestä, ja ne toivat hyviä herkuja¹⁵. Sanoi sitten Pekka hiljalleen, niin ettei emäntä kuullut: pois pussiin! Ja miehet menivät pussiin.

Syötiin emännän kanssa niitä herkuja paljon, hyvin paljon, ja syötyä meni Pekka uunille maata ja pani pussin päänsä alle. No yöllä nousee se emäntä taas uunille, kiskoo, pudistelee pussia Pekan pään alta. Saa emäntä juuri pussin käsiinsä, niin Pekkapa herää ja huutaa:

— Pois pojat pussista! — ja jättää huutamatta: pötyä pöytään!

Niin silloin kun se jättää huutamatta: pötyä pöytään! niin hyppää kymmenen miestä pussista, ja miehet alkavat lyödä hyvästi emäntää.

No emännälle hätä käteen, ja ei kun alkaa rukoilla:

— Älä minua pieksätä, saat jauhinkivesi takaisin, saat muutakin, saat vielä sellaisen pyssyn, jolla voi ampuu vaikka karpäsen viiden peninkulman päästä, kun sinne päin vain sihtaa ja ajattelee mitä ampuu.

— No pois pussiin! sanoi Pekka, ja miehet hyppäsivät takaisin pussiin, ja Pekka piti pussinsa.

Emäntä antoi sitten Pekalle ne taikakivet sekä taikapyssyn, ja Pekka lähti kulkemaan yhä vain.

¹⁵ maiusroogi.

2. Kulkee, kulkee Pekka yhä vain, niin näkee iltasella suuren joukon jättiläisiä¹ korkealla vuorella nuotion² ympärillä. Suuria honkia³ palaa nuotiona, ja kokonaisia hirviä paistavat ne jättiläiset. Rupesipa sitten yksi jättiläinen nostamaan hirveä nuotiosta ja pistämään suuhunsa, niin Pekan päähän pälkähti:

¹ hiiglasi. ² tuleriida. ³ hon/ka, -gan — suur vana okaspuu.

— Minäpä koetan pyssyä!

Se jättiläinen riiputti juuri hirveä takajalasta, niin Pekka pyssyllään viiden virstan päästä tähtäsi⁴ ja ajatteli hirven takajalkaa ja laukasi⁵, ja heti putosi se hirvi pois jättiläisen kädestä.

— Mikäs siinä on, ettei tämä paisti nyt pysy käsissä! tuumi jättiläinen ja rupesi toisesta takajalasta nostamaan hirveä suuhunsa. Pekka taas ampuu naksautti, ja hirvi putosi. Sillä tavalla ampui Pekka neljä kertaa hirven pois jättiläisen käsistä.

No viimein tuumivat jättiläiset:

— Jokin ilveilee⁶ kanssamme, ruvetaan sitä etsimään.

Etsivät, etsivät, haparoivat⁷ viiden virstan päästä ja jo saivat Pekan kiinni.

— Ahaa, sinulla on pyssy! sanoivat Pekalle; sinä ammut paistin pois meidän ukon kädestä. Nyt me sinut tapetaan.

— Älkää huoliko! vastasi Pekka. — Enhän minä kuin huvikseni koettelin pyssyä, enhän minä teitä itseänne ampunut. Antakaa minun istua tässä nuotiollanne, niin minäkin otan eväät esille. Ehkäpä minusta on teille vielä huvia ja hyötyäkin.

No jättiläiset suostuivat tuumaan ja antoivat Pekalle vielä hirvenpaistia, ja Pekka sanoi sitten jättiläisille:

— Pankaahan puurovesi tulelle, ja minä jauhahan teille jauhoja, niin saatte vielä puuroakin.

Panivat jättiläiset hirmuisen padan tulelle, ja Pekka otti taskustaan ne pienet jauhinkivet ja jauhoi, jauhoi pataan monta aitallista⁸ jauhoja. Kun olivat sitten syöneet puuron, niin Pekka sanoi:

Vielä minä annan teille herkkujakin!

Pudisti pussiaan ja sanoi: Pois pojat pussista, pötyä pöytään! ja pussista hyppäsi kymmenen miestä, ja ne toivat paljon herkkuja. Sitten sanoi Pekka: pois pussiin! ja palvelijat⁹ menivät pussiin.

Söivät siinä herkut loppuun, niin jättiläiset alkoivat pyytää Pekkaa.

— Sinä viisas¹⁰ mies, etkö tekisi meille palvelusta?

— No mikä se palvelus olisi? kysyi Pekka.

⁴ sihtis. ⁵ laskis (lahti), ⁶ ambus, ⁷ narrib, ⁸ kobasid, ⁹ aidatäit, ¹⁰ teenijad.

— No se olisi sellainen palvelus, että kun olemme pitkän aikaa koettaneet ryöstää¹¹ yhtä komeaa linnaa, mutta linnan portilla istuu sellainen pieni koira, jolla on niin tarkka¹² kuulo, että viiden peninkulman päästä kuulee tulon. Kun olemme viiden peninkulman päässä linnasta, niin koira alkaa hirveästi haukkua, ja linnan väki herää. Se koira pitäisi tappaa, että pääsisi linnan sisään.

No Pekka pilalla¹³ suostui, ja lähtivät sitten yöllä menemään linnaa kohti. Kun tultiin viiden peninkulman päähän, niin Pekka taas koetti pyssyään ja ampui umpimähkään¹⁴ ja ajatteli sitä pientä koira, ja se koira kuoli heti ennättämättä¹⁵ haukkua. Päästiin sillä tavalla ihan linnan muurin alle, ja jättiläiset kaivoivat reiän¹⁶ muuriin, josta mennä sisään. No Pekka tunkeutui siitä reiästä ensimmäisenä sisään, ja sitten ryömi¹⁷ muudan jättiläinen siihen reikään, mutta kun jättiläisen pää rupesi tulemaan muurin sisäpuolelle, niin Pekkapa kolautti jättiläistä pyssynperällä päähän, ja jättiläinen kuoli. No Pekka veti ruumiin sisäpuolelle ja sanoi: tulkoon nyt toinen! Kun se toinen rupesi tulemaan, niin taas Pekka kolautti pyssyn perällä sitä päähän ja sekin kuoli. Niin tappoi Pekka kaikki jättiläiset ja veti ruumiit linnan pihalle.

Jo väsyi sitten Pekka siinä hommassa¹⁸ ja nukkui reiän viereen muurin juurelle.

Mutta se komea linna olikin se sama, jossa Lassi asui kuninkaana. No Lassi heräsi aamulla, meni akkunaan ja näki: piha on täynnä makaavia jättiläisiä, luulee näet¹⁹ makaaviksi, vaikka kuolleitahan ne ovat. No säikähtää kovasti Lassi, muistaa sopimuksen,²⁰ minkä oli tehnyt veljensä kanssa, ja alkaa huutaa:

— Pekka, Pekka tule avuksi, jo on kova hätä!

Huutaa kaksi kertaa, ei herää Pekka muurin juurella, väsynyt on. Huutaa kolmannen kerran. Jo herää Pekka, hämmästyy:

¹¹ röövida. ¹² terane. ¹³ pila — nali; pi/lalla — nalja pärast, laskea pilaa — naljatada; tehdä pilaa jksta — kedagi pilgata. ¹⁴ õnnepääle, umbropsu. ¹⁵ jõudmata (ilma et oleks jõudnud). ¹⁶ rei/kä, -än — auk. ¹⁷ ronis. ¹⁸ talituses. ¹⁹ nimelt. ²⁰ kokkuleppe.

Lassiko se onkin akkunassa ja kuninkaana? Juoksee Pekka akkunan alle ja sanoo:

— Mitäs huudat, eihän sinulla ole mitään oikeaa hätää, johan minä jättiläiset kaikki tapoin! Muistatkos sopimusta: jos toinen huutaa ilman oikeaa hätää, niin saa toinen häntä lyödä?

No Lassipa tuli *huusille* hyvilleen, kun veli hänen linnaansa oli joutunut, ja sanoi:

— No lyö sitten, koska ilman oikeaa hätää huusin.

Niin Pekka vastasi:

— Enpä huoli²¹ kuningasta, kun vielä koirasikin tapoin.

— Miten sinä koiran tapoit?

No Pekka selitti:

Minulla on sellainen pyssy, jolla voi viiden peninkulman päästä tappaa vaikka kärpäsen, kun vaan ajattelee, minkä tahtoo tappaa, ja laukaisee.

No Lassi tuumi:

— Mikäs se nyt on, mutta minulla on sellainen laiva, joka kulkee ilmassa, ja oluttynnöri, jolla voi panna miten paljon tahansa olutta.

Silloin Pekka sanoi:

— Mutta minulla on jauhinkivet, joista tulee jauhoja miten paljon tahansa, ja pussi, josta saa herkuja miten paljon tahansa.

— Mutta minullapa on kuninkaan tytär ja puoli valtakuntaa! sanoi Lassi.

Silloin Pekka meni ja otti sen toisen kuninkaan tyttären ja sai myötäjäisiksi²² puolen valtakuntaa.

Nyt olivat veljekset yhtä rikkaita, ja he lähtivät lentolavalla hakemaan äitiä linnaan, ja sepäs oli äidistä ihme, kun pojista oli tullut sellaisia pohattoja²³ ja kuninkaan tyttärien ukkoja!

²¹ ei tihka ma ju. ²² kaasavaraks. ²³ pohat/ta, -an — rikas (богач).

Jotaarkka.

Häijyt kenraalit¹ olivat viekotelleet² kuninkaan sotaan toista kuningasta vastaan, ja sodassa kaatui³ se toinen kuningas. No sen kaatuneen vaimo⁴ pakeni miesvainajansa⁵ valkealla hevosella korpeen piilopirttiin,⁶ mutta sen kaatuneen poika joutui⁷ voittajan vangiksi.

Se oli Jotaarkka nimeltään se poika.

Istuu Jotaarkka ristikon⁸ takana tyrmässä, istuu Jotaarkka ja itkee.

No voittajakuninkaan tytär sattuu kävelemään tyrmän ikkunan alla ja kuulee, miten se vanki siellä tyrmässä itkee, ja tyttärelle tulee hyvin sääli⁹ sitä Jotaarkkaa ja se menee isänsä luokse ja sanoo:

„Voi, hyvä isä, miten minulla on sääli sitä poikaa, joka on tyrmässä! Jos sinä, taatto, olisit taistelussa¹⁰ kuollut, niin paha olisi minunkin nyt olla vihollisen¹¹ vankina. Eikö Jotaarkkaa voi päästää irralleen¹² sieltä tyrmästä?”

Silloin se kuningas päästi Jotaarkan tyrmästä ja lupasi hänelle vielä jonkin virankin¹³ linnassa.

No kuninkaan tytär sanoi isälleen:

— Kun nyt lupasit viran hänelle, niin anna hänet minulle passariksi.¹⁴ Jotaarkka on hyvin hyvä passariksi!

Isä vastasi:

¹ tigated kindralid. ² ahvatlenud. ³ langes. ⁴ naine. ⁵ õndsä mehe. piilo — urgas, redupaik, piilupaik; pirtti — hurtsik. ⁷ sattus. ⁸ võre. ⁹ kahju, halemeel. ¹⁰ tapluses. ¹¹ vaenlase. ¹² lahti. ¹³ vir/ka, -an — amet, teenistus; olla virassa — kohal, teenistuses olla; hänellä ei ole virkaa — on kohata, ei teeni; sillä ei ole mitään virkaa — see ei kõlba kuhugi. ¹⁴ passijaks, teenriks.

— Onhan sinulla kenraaleja passareiksi, pidä heitä passareina!

Mutta se tytär väitti¹⁵:

— En minä huoli kenraaleista, ne ovat niin viekkaita¹⁶ ja häijyjä. Vaan anna minulle Jotaarkka passariksi.

No sai kuninkaan tytär Jotaarkan passariksi, ja Jotaarkka passaili sitä kuninkaan tyttäätä monta vuotta siellä linnassa, ja he viihtyivät¹⁷ hyvästi yhdessä.

Niin monen vuoden päästä alkoi Jotaarkka pyytää kuninkaan tyttäreltä:

— Anna minulle nyt virkaloma¹⁸, niin minä menen pariiksi tunniksi linnasta kävelemään kaupungille!

Niin kuninkaan tytär vastasi:

— En minä, Jotaarkka, voi laskea sinua yksinäsi kävelemään, voi tulla jokin onnettomuus. Vaan mennään¹⁹ yhdessä kaupungille!

Mutta Jotaarkka kiistää²⁰:

— Enhän minä, voitetun kuninkaan poika, mitenkään voi kävellä yhdessä voittajan tyttären kanssa. Minua hävettäisi²¹, kun olen voitetun poika. Vaan anna minulle hyvä hevonen, niin minä ajelen²² vain pari tuntia kaupungilla ja tulen heti takaisin.

No viimein suostui se kuninkaan tytär ja antoi Jotaarkalle hyvän hevosen, ja Jotaarkka lähti kaupungille.

Mutta kenraalit kadehtivat Jotaarkkaa, kun siitä oli tehty kuninkaan tyttären passari, ja kun ne kuulivat, että Jotaarkka oli mennyt kaupungille ajelemaan, niin ne lähtivät ajamaan häntä takaa. Kaupungissa he saavuttivat hänet ja ahdistivat²³ hänet hevosineen kaitaan katusolaan²⁴ ja löivät Jotaarkkaa niin pahasti, että hän putosi pyöryksissä²⁵ kadulle. Sitten pakenivat ne kenraalit kiireesti, ja hevonen juoksi ilman Jotaarkkaa linnaan.

¹⁵ vaidles. ¹⁶ kavalad, petšised, lipitsejad. ¹⁷ tundsüd ennast koduselt.
¹⁸ ametipuhkus. ¹⁹ lähme (minnakse). ²⁰ vaidleb. ²¹ mul oleks häbi. ²² aje/len.
-lla — sõidan, ajan. ²³ ahdista/n, -a — kitsendada, kimbutada; -ja rõhuja.
²⁴ kitsasse tänava soppi. ²⁵ minestanult (minestustes: v. „Märkused“ № 14).

No kun kuninkaan tytär näki Jotaarkan hevosen yksinään, niin hän pelästyi pahasti ja valitteli:

— Mihin nyt on Jotaarkka joutunut, jokin onnettomuus on varmaan²⁶ tapahtunut hänelle.

Ja se kuninkaan tytär hyppäsi kiireesti hevosen selkään ja ratsasti kaupunkiin ja löysi Jotaarkan, pyörtyneenä siitä kaidasta kujasta²⁷. No se tyttö hoiteli Jotaarkkaa kunnes Jotaarkka virkosi²⁸, ja sitten he ratsastivat yhdessä kotiin.

Siitä oleskelevat he sitten taas yhdessä, minkä aikaa oleskellevät²⁹, ja taas alkaa Jotaarkka pyytää päästä huvikseen kävelemään metsään.

— En minä raaski lähettää sinua yksinäsi kävelemään! sanoo kuninkaan tytär. Viime kerrallakin sattui onnettomuus, ja nyt voi käydä niin, ettet³⁰ tule milloinkaan takaisin. Vaan mennään yhdessä kävelemään!

— Enhän minä, voitetun kuninkaan poika, voi sinun kanssasi kävellä. Vaan anna minulle hyvä hevonen, niin minä ratsastan kiireesti metsään ja palaan³¹ heti. Eihän joka kerralla onnettomuuksia satu.

No viimein antoi se tyttö Jotaarkalle hevosen vielä paremman kuin viime kerralla, ja Jotaarkka ratsasti yksinään metsään.

No Jotaarkka tulee metsässä suurelle joelle, jonka yli oli rakennettu silta, ja sillan alla kohisi vihainen koski.

No ne kateelliset kenraalit olivat taas juosseet Jotaarkan tielle ja ruvenneet häntä väijymään³², ja kun Jotaarkka ratsasti sillalle, niin kenraalit hyökkäsivät³³ piilostaan, piirittivät Jotaarkan ja paiskasivat hänet hevosineen pävineen³⁴ koskeen ja pakenivat.

Hevonen koskessa hukkui, mutta Jotaarkka tarttui³⁵ pudotessaan takkinsa helmasta seipääseen³⁶, joka oli pystytetty koskeen lohippydyksiä³⁷ varten.

²⁶ vististi, kindlasti. ²⁷ kitsast põiktänavast. ²⁸ virgus (meelemärkusele tuli). ²⁹ (oleskellevät potentsiaal — mine tea kui kaua nad on). ³⁰ et sa ei. ³¹ tulen tagasi. ³² varitsema. ³³ tormasid. ³⁴ kõige hobusega (hobustega päevadega: v. § 8 B. Kaasütlev). ³⁵ jäi kinni. ³⁶ sei/väs, -pään — teivas. ³⁷ lõhepüüniste.

Riippuu siinä Jotaarkka huonossa tilassa³⁸ kosken keskellä, niin sattuu kuninkaan sotaväkeä matkaamaan siltaa pitkin linnalle päin. Väki näkee: mies riippuu koskessa seipäässä. No väki pelastaa³⁹ miehen ja tuo sillalle, ja mies on Jotaarkka! No siitäkös suurella ilolla ja rumpujen pauhulla⁴⁰ viedään Jotaarkka linnaan! Kuninkaan tytär ottaa Jotaarkan kaksin käsin⁴¹ vastaan, ihastuu kovin, kun saa hänet vielä kerta kuoleman tieltä luokseen, ja tekee lupauksen, ettei enää koskaan päästä Jotaarkkaa yksinään minnekään menemään.

No elävät siinä yhä kauan kuninkaan tytär ja Jotaarkka yhdessä, ja taas alkaa Jotaarkan mieli tehdä⁴² kävelemään jonnekin.

— Mennään yhdessä kävelemään, kun mielesi taas niin kovasti tekee! sanoo kuninkaan tytär. — Ja ei sinun tarvitse hävetä sitä, että kävelet voittajan tyttären kanssa, kun ei mennä kaupungille tai metsään, jossa halonhakkaajat⁴³ ja metsämiehet⁴⁴ liikkuvat, vaan kävellään täällä kotipuistossa⁴⁵ ihan kahden kesken.

Menevät Jotaarkka ja kuninkaan tytär kävelemään kuninkaalliseen puistoon, jossa kuuset ovat suuria ja jylyhiä⁴⁶ ja koivut⁴⁷ korkeita ja vihantoja. Kävelevät kauan siellä yhdessä, hyppelevät, leikittelevät⁴⁸ kuin pienet lapset, ja viimein alkaa heitä molempia kovasti janottaa.

— Mennään lähteelle⁴⁹ juomaan! sanoo kuninkaan tytär.

Mutta ne kateelliset kenraalit olivat taas salaa seuranneet⁵⁰ heitä puistoon, ja kun ne kuuluivat heidän menevän lähteelle juomaan, niin ne kaatoivat lähteeseen univettä. Ne kaatoivat oikein paljon lähteeseen univettä.

No kun Jotaarkka ja kuninkaan tytär sitten joivat lähteestä, niin heitä alkoi hyvin väsyttää ja nukuttaa, ja yhtäkkiä se ku-

³⁸ tila — olu, seisukord; juhtumine; ensi tilassa — esimesel parajal juhtumisel; taloudellinen t. — majandusline olukord. ³⁹ päästab. ⁴⁰ trummide põrinal. ⁴¹ v. § 8 B. Viisiütlev. (Paragrahvi nr. juhatab „Soome keele lugemiku“ I jao keeleõpiliste märkuste juure). ⁴² minun tekee mieli — ma tahan. ⁴³ puurajjad. ⁴⁴ kütid, metsastajad. ⁴⁵ puisto — puestik. ⁴⁶ õudsed, tumedad. ⁴⁷ kased. ⁴⁸ mängivad. ⁴⁹ läh/de, -teen — läte, allikas. ⁵⁰ seiranud, järeлкäinud.

ninkaan tytär nukahti sikeään uneen⁵¹ kunnaalle, jolle aurinko paistoi. No kun Jotaarkka siinä kumartui kuninkaan tyttären yli ja ihmetteli, mikä sen niin joutuun⁵² nukutti, niin horjahti⁵³ häntä yhtäkkiä ja nukahti sikeään uneen siihen kuninkaan tyttären viereen kunnaalle.

No silloinpa ne kenraalit juoksivat kuninkaan puheille ja sanoivat:

— Tule nyt, kuningas, katsomaan, miten tyttäresi kohtelee⁵⁴ vihämiehesi poikaa, vapautettua vankia! Sopiiko sellainen sinun arvollesi⁵⁵?

Kuningas meni puistoon, jossa Jotaarkka ja tyttö nukkuivat vierekkäin.⁵⁶ Kuningas vihastui ja sanoi:

— Ei tämä sovi minun arvolleni! Ehkä pyrkii⁵⁷ se vihämiehen poika vielä vävykseni⁵⁸. Ei se kelpaa. Heiltä on molemmilta leikattava⁵⁹ kaulat poikki, koska ei tyttärenikään ole pitänyt kunniaa⁶⁰ arvoani.

Mutta kenraaleista oli se kuolema liian vähäinen rangaistus⁶¹ Jotaarkalle, ja kuninkaan tytärtä he tahtoivat oikein kiduttaa⁶², kun hän oli heitä halveksinut. Sen tähden kenraalit sanoivat kuninkaalle:

— Ei pidä leikata heiltä kauloja poikki, ovathan he molemmat kuninkaallista säätyä⁶³. Vaan pannaan Jotaarkka sidottuna tyhjiin veneeseen kosken vietäväksi ja annetaan tytär lohikäärmeelle⁶⁴.

No kuningas suostui, ja Jotaarkka laskettiin sidottuna tyhjässä veneessä koskesta alas, ja kuninkaan tytär annettiin lohikäärmeelle, ja se käärme asui korkeilla vuorilla.

No Jotaarkka kellui⁶⁵ koskea ja virtaa⁶⁶ pitkin alas tyhjässä veneessä ja oli kuolla⁶⁷ nälkään ja janoon eikä saanut siteitään⁶⁸ poikki. Niin viimein ajoi virta veneen rannalle, ja rannalla metsässä oli pieni piilopirtti. No kun vene töytäsi⁶⁹ rantakiviin, niin tuli pirtistä ulos valkeahapsinen⁷⁰ vaimo ja

⁵¹ raskesse unne. ⁵² kähku, ruttu. ⁵³ vaagatas, tuikus äkki. ⁵⁴ kohtleb, ümber käib. ⁵⁵ arvo — väärtus, au, kuulsus. ⁵⁶ kõrvustikku. ⁵⁷ püüab. ⁵⁸ väimeheks. ⁵⁹ on leikattava — lõigatagu: v. § 14. ⁶⁰ au sees. ⁶¹ karistus. ⁶² piinata. ⁶³ sää/ty, -dyn — seisus. ⁶⁴ lohemaole, draakonile. ⁶⁵ kõikus (kergesti). ⁶⁶ vir/ta, -ran — jõgi. ⁶⁷ oli suremas. ⁶⁸ köidikuid. ⁶⁹ tõukas. ⁷⁰ hapsed — juuksed.

meni venettä katsomaan. Kas⁷¹, venheen pohjalla oli sidottu, 'kaunis poika.

No valkeahapsinen vaimo katkaisi Jotaarkan siteet ja kysyi:

— Kuka sinä olet? Miten sinä olet tähän joutunut?

Niin vapautettu vastasi:

— Olen Jotaarkka! — Ja hän aikoi ruveta kertomaan elämänsä vaiheita⁷², mutta silloin se nainen tempasi hänet syliinsä ja itki ilosta ja sanoi:

— Sinähän olet minun poikani, jonka viholliskuningas vangitsi silloin, kun isäsi kaatui. Minä pakenin tänne piilopirttiin. Terve tuloa⁷³ emosi⁷⁴ luo!

Elelee Jotaarkka äitinsä kanssa siinä piilopirtissä metsän keskellä, ja hyvä olisi Jotaarkan olla, kun ei olisi kovin ikävä sitä kuninkaan tyttäretä, joka annettiin lohikäärmeelle.

Niin eräänä ehtona⁷⁵ lentää korppi kaukaa⁷⁶ maailmalta ja istuu piilopirtin harjalle juttelemaan. Se vanha korppi hölmö⁷⁷ juttelee löpöttelee⁷⁸ siinä itsekseen ja kertoo kuninkaan siellä linnassa nyt kovasti katuvan⁷⁹, kun antoi tyttärensä lohikäärmeelle. Ja kuningas on luvannut puolen linnastaan, aarteistaan⁸⁰ ja valtakunnastaan sille kenraalille, joka voi ryöstää tytön lohikäärmeeltä, mutta yksikään kenraali ei ole uskaltanut ruveta yrittämään⁸¹.

— Voi, miten minä saattaisin pelastaa kuninkaan tyttären! huudahtaa kohta Jotaarkka, joka äitinsä kanssa oli kuunnellut korpin puhetta.

— Älä mieti⁸² sitä, poika raiska, et sinä voi häntä pelastaa! vastaa äiti.

Jotaarkka ei silloin enää mitään jutellut, mutta valvoi vuoteellaan koko yön, ja aamulla hän taas hoki⁸³:

— Minun täytyy hänet pelastaa!

Ja Jotaarkka tuli ihan kipeäksi⁸⁴, kun⁸⁵ ei keksinyt keinoa⁸⁶, millä voisi paraiten⁸⁷ pelastaa kuninkaan tyttären lohikäärmeeltä.

⁷¹ näe, vaata (kae). ⁷² juhtumusi. ⁷³ tere tulemast. ⁷⁴ emo = äiti.
⁷⁵ ehtoo = ilta. ⁷⁶ kaugelt. ⁷⁷ lollard. ⁷⁸ loriseb. ⁷⁹ kahjatsevat. ⁸⁰ varandustest.
⁸¹ katsuma. ⁸² ära mötle. ⁸³ ho/en, -kea — korrata, lobiseda, hurada. ⁸⁴ jäi
üsna haigeks. ⁸⁵ et. ⁸⁶ ei leidnud nõu. ⁸⁷ kõigeparemini.

No silloin äiti sanoi:

— Mene nyt sinne kuninkaan linnaan valepuvussa⁸⁸ ja katsele miten siellä eletään, ja jos kuningas lupaa sinullekin puolen linnastaan, aarteistaan ja valtakunnastaan, niin tule sitten tänne. Mutta älä ilmaise kuninkaan väelle kuka olet.

No Jotaarkka pukeutui köyhän⁸⁷ korven asujan nahkasiin vaatteisiin ja astui veneeseen ja souti ylös kuninkaan linnalle. Istui siellä korven asujana pankon reunalle⁸⁹ lämmittelemään ja katseli miten linnassa elettiin. No hän näki, että kuningas oli hyvin pahoillaan ja vihasi kenraalejaan, joista ei kukaan uskaltanut lähteä pelastamaan tyttärtä. No silloin Jotaarkka sanoi:

— Tällainen korven asujahan minä vain olen, mutta mitäs annat minulle, jos pelastan tyttäresi?

— Puolet linnastani, aarteistani ja valtakunnastani! vastasi kuningas.

Jotaarkka virkkoi:

— En minä huoli linnasta, aarteista ja valtakunnasta! Mutta jos itsensä tyttären annat, niin minä hänet pelastan!

— Olkoon niin! sanoi kuningas.

No Jotaarkka tuli veneellään takaisin korpeen, ja äiti kysyi:

— Mitenkä elettiin kuninkaan linnassa? Lupasiko kuningas sinullekin puolen linnastaan, aarteistaan ja valtakunnastaan?

— Minä viis niistä⁹⁰! vastasi Jotaarkka. — Lupasi tyttärensä!

Silloin äiti sanoi:

— No mene nyt, poikaseni, tästä luoteeseen⁹¹. Siellä tulet metsässä suuren kallion luo, ja kalliossa on ovi. Avaa se kiiltävä⁹² ovi, ja tulet kalliotalliin, ja tallissa seisoo punaisella veralla⁹³ minun oiva oriini⁹⁴! Mene siivosti⁹⁵ valkean oriin luokse, kumarra nöyrästi⁹⁶ jalkaa sen edessä ja sano: siro⁹⁷ Sirkko, jalo⁹⁸ Mirkko, palvelit isääni, palvelit äitiäni, palvele nyt isäni ainoaa poikaa! Mennään pelastamaan kuninkaan tyttärtä!

⁸⁸ pu/ku, -vun riie. ⁸⁹ pingi servale. ⁹⁰ mina „viis“ neist, mina vilistan nende pääle. ⁹¹ loodesse. ⁹² läikiv. ⁹³ ver/ka, -an — kalev. ⁹⁴ tubli täkk. ⁹⁵ viisakasti. ⁹⁶ alandlikult. ⁴⁷ sirge, kaunis. ⁹⁸ suursugune.

Meni Jotaarkka piilopirtistä luoteeseen, tuli metsässä suuren kallion luo, ja kalliossa oli ovi. Avasi Jotaarkka kiiltävän oven ja tuli talliin, jossa punaisella veralla seiso i ori. Se oli niin ylen ihana⁹⁹, ettei hän missään ollut sellaista ennen nähnyt. Se oli valkea kuin lumi, ja sen karva oli kuin hopeaa ja silkkiä¹⁰⁰ ja häntä ja harja olivat kuin pehmeää niittyvillaa.

No siivosti kumartaa Jotaarkka jalkaa ihanan hevosen edessä ja sanoo:

— Siro Sirkko, jalo Mirkko, palvelit isääni, palvelit äitiäni, palvele nyt isäni ainoaa poikaa. Mennään pelastamaan kuninkaan tytärtä!

Silloin sen hevosen silmät alkoivat loistaa, ja se sanoi Jotaarkalle:

— Syötetty minua on hyvällä, seisotettu kovalla. Päästä, poikaseni, minua ulos jalkojani koettelemaan¹⁰¹!

Jotaarkka päästi hevosen ulos, ja hevonen kun tuli ulos, niin se tantereella¹⁰² hyppäsi kerran, hyppäsi toisen, hyppäsi kolmannen, ja kolmannen kerran kun se hyppäsi, niin sen kyljistä avautuivat suuret siivet, jokainen sulka oli kuin kallista hopeaa. Se hevonen lensi ilmaan kuin kiuru¹⁰³. Lensi, lentää laukkasi¹⁰⁴ siellä ilmassa metsän yläpuolella pitkän aikaa ja tuli takaisin.

— No mene, poikani, ja pyydä nyt mammaltasi eväät¹⁰⁵, jotka riittävät¹⁰⁶ kolmeksi veroksi¹⁰⁷ ja se satula, jolla taattosi¹⁰⁸ ennen ratsasti ja samoin ruoska, jota hän käytti¹⁰⁹.

Jotaarkka meni ja sai äidiltään eväät kolmeksi veroksi ja sen hopeisen satulan, jolla taattonsa oli ennen ratsastanut ja ruoskan, jota hän oli käyttänyt. Tuli sitten valkean hevosen luokse, ja hevonen sanoi:

— Sido nyt satula selkääni, istu satulaan ja ota eväät ja ruoska mukaasi.

Sittoi Jotaarkka satulan hevosen selkään, istui satulaan ja repussa¹¹⁰ hänen selässään olivat eväät ja ruoska.

⁹⁹ ülikaunis. ¹⁰⁰ silk/ki, -in — siid. ¹⁰¹ proovima, katsuma. ¹⁰² tan/ner, -tereen — tallermaa, vainu. ¹⁰³ kiuru = leivonen — lōoke. ¹⁰⁴ lau/kkaan, -kata — nelja joosta. ¹⁰⁵ teemoon, road. ¹⁰⁶ piisavad, jatkuvad. ¹⁰⁷ söömaajaks. ¹⁰⁸ sinu taat. ¹⁰⁹ tarvitas. ¹¹⁰ rep/pu -un — paun.

No hevonen lähti sitten lentoon. Ratsastaa, ratsastaa Jotaarkka kirkkaiden ilmojen halki korkeudessa, tulee säteileville pilvien maille. Siellä pilvillä ovat valkeat vainiot¹¹¹ ja kirkas kaivo, ja hevonen seisahtuu kaivolle ja sanoo Jotaarkalle:

— Laskeu nyt selästäni, juota minua kaivolla ja syö sitten eväitäsi ja juo vettä kaivosta. Minä menen syömään vihantaan peltoon, valkeaan vainioon.

Jotaarkka laskeusi hevonen selästä pilvelle, juotti hevosen, ja hepo meni syömään vihantaan nurmeen. Siinä söi, joi ja lepäili sitten Jotaarkka pilven nurmilla, ja kun hevonen tuli takaisin vainiosta, nousi hän taas selkään, ja niin lennettiin yhä ilmojen halki kaukaisuutta¹¹² kohti.

Niin lennettiin hopeisilla siivillä ja syötiin, juotiin, levättiin vielä kahdella kirkkaalla pilven tanhualla. Viimein tuli vastaan korkea metsäinen vuori, ja hevonen sanoi Jotaarkalle:

— Laskeu nyt selästäni! Olemme vaaralla, jossa kuninkaan tytär on vankina.

Jotaarkka laskeutui vaaralle, mutta sillä vaarallakos sitten oli vasta matoa, sisiliskoja¹¹³, käärmettä! Ei voinut askeltakaan¹¹⁴ astua niitä polkematta¹¹⁵. Mutta hevonen sanoi:

— Jotaarkka, ota nyt eväsrepustasi se ruoska ja ala hutkia¹¹⁶ matoja, sisiliskoja ja käärmeitä ristiin. Ja kun tulet luolan¹¹⁷ luokse, jossa on lohikäärme, suuri mato kolme kertaa luolan ympäri kiertyneenä, niin iske¹¹⁸ sitäkin sillä ruoskalla selkään ristiin. Ja kun menet alas luolaan, niin lyö joka porrasta¹¹⁹ ruoskalla ristiin. No siellä luolassa on se kuninkaan tytär.

Jotaarkka kulkee, kulkee matojen, sisiliskojen ja käärmeiden seassa ja lyö niitä ruoskalla kutakin¹²⁰ selkään ristiin. Niiden silmät palavat kuin hiilet¹²¹ ja tuliset kielet kurottuvat¹²², mutta kun Jotaarkka niitä lyö, niin ne kangistuvat kuin kepit ja kuolevat. Sillä tavalla tappaa Jotaarkka senkin suuren lohikäärmeen, joka viruu luolan ympärille kolme kertaa kiertyneenä. Jotaarkka menee luolaan ja mennessään lyö ruoskalla joka porrasta ristiin ja portaat muuttuvat kuolleiksi kyiksi¹²³.

¹¹¹ vainud. ¹¹² kaukaisuus, -den — kaugus. ¹¹³ sisilisko — sisalik. ¹¹⁴ sam-mugi. ¹¹⁵ tallamata. ¹¹⁶ hutki/n, -a piitsutada. ¹¹⁷ koopa. ¹¹⁸ sähva, löö. ¹¹⁹ por/ras, -taan — trepiaste. ¹²⁰ igäüht. ¹²¹ söed. ¹²² öienduvad. ¹²³ kyy — madu, nöeluss.

Pääsi sitten Jotaarkka alas luolan pohjalle, jossa kultaiset lamput katossa paloivat, ja paljon vangittuja prinsessoja venyi lavitsoillaan.

No se kuninkaan tytär lensi heti Jotaarkan kaulaan, kun Jotaarkka ilmestyi sinne luolaan, ja Jotaarkka sanoi kuninkaan tyttärelle:

— Lähtään nyt pois!

No siellä oli kuten¹²⁴ sanottu paljon muutakin kansaa, paljon vangittuja prinsessoja, ja niistä kukin alkaa rukoilla Jotaarkkaa:

— Voi veikkoseni¹²⁵, ota minutkin täältä pois, ota meidät kaikki pois täältä!

Jotaarkka vastaa:

— Nouskaahan nyt luolasta vuorelle, käärmeet on tapettu. Jos hevoselleni menette nöyrästi kumartamaan ja pyytämään: siro Sirkko, jalo Mirkko, vie meidät kaikki täältä pois! niin ehkä hän vie.

No neitsyet kumartamaan jalkaa valkean hevosen edessä, nöyrästi kumartamaan, siivosti pyytämään:

Siro Sirkko, jalo Mirkko, päästä meidät kaikki täältä kotimaalle!

Hevonen vastaa:

— Ottakaat eväät vuorelta ja nouskoon Jotaarkka ja hänen neitseensä ensin selkääni, muut tarttukoot harjaan, satulaan, jalustimiin ja jalkoihin niin paljon kuin heitä ikinä mahtuu.

No ne neitsyet kokosivat povelleen ja hevosen selkään eväänsä ja tarttuivat sitten hädässään mikä hevosen harjaan, otsatukkaan, satulan nuppiin¹²⁶, jalustimiin ja jalkoihin, ja kun se hevonen levitti siipensä, niin ne paistoivat kuin aurinko ja kaikki kohottiin keveästi¹²⁷ ilmaan. Lensi, lensi valkea hevonen ja kantoi Jotaarkkaa neitoineen sekä prinsessoja, mitkä riippuivat tiheästi hevosen ympärillä.

Mentiin, mentiin kuin mehiläisparvi¹²⁸ läpi ilman, tultiin hopeisille pilvien tanhuville¹²⁹, juotettiin hevonen ja itse syötiin,

¹²⁴ nagu. ¹²⁵ vellekene. ¹²⁶ nuppi, -in nupp. ¹²⁷ kergesti. ¹²⁸ mehiläinen — mesilane. ¹²⁹ tasastele kohtadele.

juotiin ja lepäiltiin. Niin tehtiin kolmessa paikassa, ja taas kii-
dättivät¹³⁰ siivet kulkijoita eteenpäin.

Tultiin viimein kuninkaan linnalle. Siellä kuningas iloiten
otti heidät vastaan. Riemuittiin, soitettiin¹³¹, suuta annettiin. Ja
Jotaarkka oli korven asujan valepuvussa vielä silloin.

No ruvetaan sitten häitä¹³² pitämään Jotaarkalle ja kunin-
kaan työlle, ja kaikki vapautetut prinsessat ovat tulleet morsius-
neidoiksi ja valkeaan puetut, kukkasilla koristetut. Niin Jotaarkka
sanoo:

— Anna, kuningas, minä menen nyt hakemaan häihin¹³³
metsästä äitiäni.

Antoi kuningas ja varusti kultaisen veneen, jolla Jotaarkan
äiti vettä pitkin metsästä kuletettiin. Jotaarkan äiti kun astui
kuninkaan eteen, niin kuningas säikähti¹³⁴ ja sanoi:

— Kuka sinä olet?

Valkeahiuksinen vaimo vastasi:

— Sen vihamiehesi nainen olen, jonka sodassa tapoit.

— Kukas sinä olet? kysyi kuningas sitten Jotaarkalta.

— Jotaarkka! vastasi poika ja pudisti yltään¹³⁵ metsän
asujan puvun, ja siinäpä seisoj hopeaisessa puvussa kuninkaal-
linen prinssi.

— Ota kaikki, Jotaarkka, ota kaikki, Jotaarkan äiti: aar-
teeni, linnani, valtakuntani! Eletään sovussa sitten! sanoi ku-
ningas.

Tyytyivät¹³⁶ siihen Jotaarkka ja hänen äitinsä, ja häähui-
lut¹³⁷ ja rummut soivat. Valkeaa hevosta talutettiin hääsaa-
tossa¹³⁸ etumaisena, ja loimi¹³⁹ hevosen selässä oli punaista,
hopealla koristettua verkkaa¹⁴⁰

¹³⁰ lennutasid. ¹³¹ mängiti (pilli). ¹³² häät — pulmad. ¹³³ mitm. sisseütl.
s. häät. ¹³⁴ ehmatas. ¹³⁵ ült, oma seljast. ¹³⁶ leppisid, olid nõus, ¹³⁷ pulma-
viled. ¹³⁸ pulmarongis. ¹³⁹ hobusetekk. ¹⁴⁰ hõbedaga ehitud kalev.

Vainajan kiitollisuus¹.

Kultarinta, kuninkaan tytär, lähti kesäaamuna puistoon kuuntelemaan, miten linnut auringon noustessa lauloivat, ja istuutui² penkille. Istuutui, katseli lintujen hypähtelemistä ja loistavia höyhenpukuja ja ihastuneena kuunteli kirkasta viserrystä.

Mutta juuri kuin hän parhaillaan kuunteli lintujen iloista ääntä, tarttui häneen kaksi miestä, sitoivat hänen suunsa, jotta ei voinut huutaa, ja kantoivat hänet linnan muurin yli.

Tämän näki kyökkipalvelija avatessaan ikkunataan, mutta ei siitä sen enempää välittänyt³.

Sinne katosi kuninkaan tytär Kultarinta tietymättömiin, eikä kukaan voinut mitään selvää hänestä hankkia⁴, vaikka kuningas lähetti kymmenen tuhatta kotkaa ympäri valtakunnan ilmottamaan, että Kultarinta oli hävinnyt. Palkinnoksi⁵ lupasi kuningas tyttären ja puolet valtakuntaa sille, joka hänet löytäisi ja toisi takaisin kuninkaan linnaan.

*

No kotkat lentelevät yli valtakunnan ja joka paikkaan, mistä näkevät savun ilmaan nousevan, laskeutuvat ne kertomaan Kultarinnan katoamisesta ja palkinnosta sen etsijälle.

Mäen rinteellä istuu Paita-Antti tulen ääressä ja paistaa perunoita kuumassa tuhkassa. Hän on rikas mies, mutta niin laiska parka, ettei viitsi muuta kuin käydä lehmiä paimenessa. Milloinkaan ei hän pidä päällään muita pukimia⁶ kuin piikkaisen paidan⁷, ja siksi häntä sanotaan Paita-Antiksi.

¹ surnu — tənumeelsus [vainaja — kes surnud; isävainaja — õnnis isa].
² istua — istuda; istuutua — (maha) istuda, садиться. ³ ei hoolinud. ⁴ hankida, muretseda. ⁵ autasuks, palgaks. ⁶ pukimet — ihukate. ⁷ kareda särgi.

Kun hän nytkin istuu paitasillaan⁸ siinä nuotionsa ääressä ja kuuntelee perunoiden paistuessa⁹, miten lammaskarja viidakkossa¹⁰ ruohoa syödä nykertää, lentää rumahtaa¹¹ hänenkin eteensä komea kotka ja kertoo kuninkaan tyttären Kultarinnan katoamisesta ja palkinnosta sen etsijälle.

No Paita-Antti silloin tuumailee, tuumailee ja tekee päätöksensä¹². Jo samana päivänä myö hän karjansa ja tilansakin¹³ ja lähtee matkalle.

Kulkee, kulkee, kulkee maantietä pitkin ja tulee illalla kirkonkylään. On jo niin myöhä¹⁴, ettei enää pääse minnekään asuntoon yöksi. Lukkarilla¹⁵ kyllä avataan, mutta kun Antilla ei ole muuta kuin paita päällä, niin kauhistutaan¹⁶ siellä eikä päästetä sisään.

Yö on lämmin, ja siksi lähteekin Antti ajan kuluksi kävelemään ja tulee kirkkotarhaan¹⁷. Oleilee siellä ja katselee muistokirjoituksia¹⁸ ja viimein paneutuu suuren tammen juurelle makaamaan.

Hän makaa, mutta vähän ajan perästä herää kauheaan ryttäkään¹⁹. Katsoo, katsoo Paita-Antti ja näkee vähän matkan päässä kaksi kuollutta tappelemassa. Ne iskevät²⁰ toisiaan vihaisesti, toinen ottaa toisen keskeltä kiinni, kohottaa²¹ ilmaan ja ryntää²² maahan, mutta heitetty nousee ylös ja antaa vastustajalleen²³ niin rajun²⁴ potkun²⁵, että toisen reisiluu katkeaa ja luuranko²⁶ rumahtaa pitkälleen.

Paita-Antti nousee ja menee tappelevien luurankojen luo. Kysyypä heiltä, miksi kuolleet niin vihaisia toisilleen ovat.

— Tämä lurjus ei maksanut minule eläissään²⁷ kolmeasataa riiksiä²⁸, jotka hän on minulle velkaa! — vastasi se, jolta oli reisiluu katkennut ja joka nyt istui voitettuna maassa.

— Ehkä minä maksan sen summan! virkkoi Paita-Antti.

— Samahan se on, kunhan vaan maksetuksi tulee! vastasi poikkisäärinen.

⁸ särgiväel. ⁹ kartulite küpstes: v. „Lühendatud laused“, § 13. ¹⁰ vösus, noores tihedas metsas. ¹¹ lendab prantsatades. ¹² oma otsuse. ¹³ tila — koht, asundus. ¹⁴ hilja. ¹⁵ köstri juures. ¹⁶ ollakse hirmul. ¹⁷ kirikuaeda. ¹⁸ muisto — mälestus. ¹⁹ koledast rüdinast. ²⁰ löövad. ²¹ tõstab. ²² paiskab. ²³ vastasele. ²⁴ ägeda. ²⁵ jalahoobi. ²⁶ luukere. ²⁷ elades, eluajal. ²⁸ taalrit.

— Ja minäkin pääsen silloin hautaan! sanoi toinen luuranko. Olen jo tarpeeksi saanut olostä tuolla kirkkomaan pohjoisnurkassa, ihmisten halveksimana²⁹ ja rottien ahdistamana. Mokomatkin³⁰ rotat, en pidä heistä ollenkaan³¹. Eilen vei harmaa rotta vasemman silmänikin. — Mutta pitää ilmottaa haudankaivajalle, että vekani on maksettu, jotta hän valmistaa minulle asunnon rauhaisessa mullassa. — Kiitollinen olen tästä hyvästä työstä ja matkoilla minä sinua aina muistan.

No Paita-Antti otti vyöltään karpännahkaisen kukkaron ja antoi kolmesataa riksiä poikkisääriselle, joka tempasi rahat luiseen kouraansa³².

Luurangot kumarsivat ja lähtivät eri suunnilleen³³. Poikkisäärinen piti³⁴ toisessa kädessään kolmesataa riksiään ja läksi ryörimään hautaansa. Toinen astui iloisesti viheltäen³⁵ asemalleen kirkkomaan pohjoisnurkassa.

Paita-Antti käy jälleen nukkumaan ja aamulla herättyään hakee haudankaivajan. Yhdessä he sitten kaivavat haudan kirkkomaan päiväisimmälle rinteelle³⁶ ja laskevat sinne sen toisen luurangon lepäämään.

*

Paita-Antti lähtee jälleen kulkemaan. Astuu päivän, astuu toisenkin ja kolmantena tulee hän meren rannalle.

Näkee Paita-Antti, miten justikään³⁷ ruumisarkun³⁸ tapainen ruuhi³⁹ purjehtii tyhjänä rantaan. Hän ei keksi muutamaakaan keinoa matkan jatkamiseksi ja lähtee tällä ruuhella purjehtimaan.

Heti kun astuu ruuheen, pullistuvat purjeet, ja hän lähtee kiitämään ulapalle. Purjehtii, purjehtii monta päivää ja näkee taas edessään rannan.

Rannalla huomaa hän ihmisen ilman vaatteita kyntämässä. Paikalla laskee hän maihin⁴⁰ ja menee kyntäjän luo kysymään, miksi hän tuossa asussa⁴¹ kyntää.

²⁹ halvakspeetuna. ³⁰ mokoma — säärane, niisugune, seesugune; oletko kuullut mokomaa — kas oled kuulnud midagi sarnast; ei millään mokomin — mitte ilma päälgi, miski hinna eest; kaikin mokomin — tingimata; toinen mokoma lisää — veel teist niipalju. ³¹ ei salli neid silma otsas. ³² pihku. ³³ suun/ta, -nan siht, eesmärk, koht. ³⁴ hoidis, pidas. ³⁵ viilistades. ³⁶ rin/ne-teen rinnak. ³⁷ parajasti, justament. ³⁸ surnukirstu. ³⁹ laev, alus. ⁴⁰ maale (maihin — mitm. sisseütl.). ⁴¹ asu — seis, olu.

-- Olen kuninkaan tytär Kultarinta, ja minut on ryöstetty orjaksi tänne! — vastaa kyntäjä.

Juoksujalkaa rientää Paita-Antti kartanoon⁴², ja heti oven avattuun kysyy isännältä:

— Paljonko tahdot orjastasi, joka tuolla pellolla kyntää?

— Kolme tuhatta riksiä! — vastaa isäntä.

Antti panee heti kolme tuhatta riksiä pöytään, ja Kultarinta haetaan⁴³ pellolta, ja hän saa pukeutua taas kuninkaallisiin koruihin⁴⁴ ja pukimiin.

Yhdessä lähtevät Paita-Antti ja Kultarinta sitten purjehtimaan. Purjehtivat, purjehtivat päivisin mertä, öisin rannoilla puiden siimeksessä⁴⁵ nukkuvat, ja Kultarinta ihastuu kovin pelastajaansa eikä kaipaa⁴⁶ kotiansakaan.

Ostavat he sitten pienen kartanon pienessä kylässä ja rupeavat siellä asumaan. Kultarinta ompelee kaikellaisia kauniita koruja ja ompeluksia ja jokaiseen kirjailee hän oman ja isänsä nimen, ja Paita-Antti käy niitä koruja kaupitsemassa, matkustelee maita ja meriä, ja kaikkialla ihailaan ja ostetaan niitä koruja. Mutta kaikista koruistaan, sormuksistaan, korvarenkaistaan ja jalokivistään ottaa kuninkaan tytär puolet ja panee ne vaatelippaaseen⁴⁷, jonka ompelee Antin paidan sisäpuolelle.

No kysäsipä kerran merenrantakaupungissa komea kenraali Paita-Antilta:

— Missä se on se ihminen, joka näitä ompeluksia ompelee?

— No se on minun vaimoni! vastasi Paita-Antti ja kertoi koko asian.

Silloin kenraali pakotti⁴⁸ Paita-Antin lähtemään hänelle opopaaksi⁴⁹ tuon taitavan ompelijan luo, ja varustettiin komea laiva matkalle, ja kenraali lähti Paita-Antin johdolla purjehtimaan.

Purjehtivat, purjehtivat monta päivää ja laskevat^{maailman} maihin, saapuvat kylään, ja kenraali pyytää Kultarintaa lähtemään takaisin isänsä linnaan. Kultarinta suostuu, kun Paita-Anttikin saa tulla hänen mukanaan.

⁴² elumaija, möisasse. ⁴³ haen, hakea — otsida, nõuda. ⁴⁴ koru — ehe. ⁴⁵ siime/s, -ksen — vari, vilu. ⁴⁶ kai/paan, -vata igatseda. ⁴⁷ lipas -ppaan kastikene. ⁴⁸ sundis. ⁴⁹ juhiks.

Lähdetään sitten matkalle kuninkaan linnaan ja purjehditaan meren ulappaa⁵⁰, ja kenraali alkaa hautoa kavalia tuumia mielessään, sillä hän pelkää talonpoikaisen Paita-Antin saavan Kultarinnan ja puolet valtakuntaa, ja yöllä kun Kultarinta jo nukkuu, haetaan Paita-Antti laivan kannelle ja siellä tukitaan⁵¹ hänen suunsa, hänet sidotaan väkisin kiinni lankkuun⁵² ja heitetään mereen, ja laiva menee menojaan.

kansi

No lankku on kuitenkin niin iso, ettei Paita-Antti uppoa, vaan kelluu veden päällä. Monta yötä ja monta päivää saa hän kellua meren ulapalla, sivullaan⁵³ vain aallot ja yllään tähtitaivas. No viimein nukahtaa Paita-Antti sikeään uneen.

Kun Paita-Antti sitten herää, niin tuntee hän kuinka lankku kumahtelee kiviin ja kuulee, miten puiden lehdet kahisevat, ja hän huomaa, että on saapunut rantaan.

Samassa näkee hän vierellään pitkän, kalpean⁵⁴ miehen, joka alkaa aukoa⁵⁵ hänen siteitään. Päästyään vapaaksi ja noustuaan nurmikolle, on Paita-Antilla kova nälkä ja jano. Kalpea mies juoksee metsään, ja hetken perästä hän tuo suuret määrät ruokaa ja juomaa.

Aterioi⁵⁶ Paita-Antti, ja monta päivää hän sitten lepäilee ja virkistelee⁵⁷ itseään, ja se kalpea mies kuleksii yksinään rannikolla, ja vain silloin tällöin ilmestyy se hänen kanssaan puhelemaan.

Kun Paita-Antti on tarpeeksi levännyt, haluaa hän lähteä jälleen Kultarintaa etsimään. Silloin se kalpea mies neuvoo häntä menemään ruuheen, joka paraikaa tulee rantaan.

Katsahtaa Paita-Antti rantaan, ja siellä tulla sohauttaa juuri kivikolle sama ruumisarkun muotoinen pursi, jolla hän oli jo ennenkin matkustanut.

Astuu Paita-Antti purteen, ja samassa pullistuvat purjeet, ja Paita-Antti lähtee taas viilettämään⁵⁸ pitkin meren selkää. Hämärän tullessa nukkuu hän ja kun seuraavana päivänä herää, niin huomaa hän olevansa tavattoman suuren laivan kupeella⁵⁹.

⁵⁰ ulap/pa, -an mereselg. ⁵¹ topitakse kinni. ⁵² plangu külge. ⁵³ kõrval, küljel. ⁵⁴ kahvatu. ⁵⁵ aukoa lahti harutada. ⁵⁶ võtab kehakinnitust. ⁵⁷ elustab, värskendab, kosutab. ⁵⁸ (mööda vett) sirutama. ⁵⁹ kõrval.

Ihastuu huvästi Paita-Antti ja nousee laivaan. Kannella ei näy ainoatakaan miestä, vaikka laiva on täysissä purjeissa. Hän tuumii, että taitavat ruualla olla, ja lähtee kajuuttaan, mutta ei ole sielläkään ketään.

Kajuutassa on pöytä ruokaa kukkuroillaan⁶⁰, ja nälkä kun on⁶¹, rupee Paita-Antti syömään.

Juuri kun hän on lopettanut syömisen, kuule hän kannelta kiukkuisen⁶² huudon:

— Ylös se, joka alhaalla on!

No hän juoksee ylös kannelle, mutta ei näe ketään.

Vasta pitkän tarkastelun⁶³ perästä löytää hän laivan keulasta vanhan purjerääsyn⁶⁴ alta merimiehen selällään makaamassa, ja se Paita-Antti sanoo sille miehelle:

— Nouse ylös ja tule syömään!

— En tarvitse ruokaa! sanoo mies. Olen se kuollut, jonka velan sinä kirkkotarhassa maksoit, pelastin sinut jo kerran meren vallasta, nyt autan sinua kuninkaan tyttären ja puolen valtakunnan saamisessa. Tämän laivan annan minä sinulle, ja laiva menee siihen kaupunkiin, jossa Kultarinta jo on kuninkaan linnassa. Se kenraali hommaa⁶⁵ Kultarintaa eukokseen⁶⁶, mutta tällä laivalla sinä ennätät⁶⁷, ennenkun ne vihitään. Kun tulet kaupungin rantaan ja olet ankkurin laskenut ja koko laivan liputtanut, niin komenna vain kanuunat⁶⁸ paukkumaan, ja laivan kaikki kanuunat alkavat pommittaa kuninkaan linnaa. Kun ne pyytävät sitten armoa, niin sano vain: seis, kuulamasina! ja pommitus loppuu. No kun sitten pääset linnaan, niin siellä tarvitaan kuvanveistäjää⁶⁹, ja sinun täytyy ruveta kuninkaalle kuvanveistäjäksi.

— Mutta enhän minä osaa veistää kuvia, virkkoi Paita-Antti. En ole eläissäni tehnyt muuta kuin paimentanut lampaita ja käynyt kauppa.

⁶⁰ kuhjani täis. ⁶¹ nälkä kun on — et nälg on. ⁶² tigeda. ⁶³ tarkasta/n, -a läbi katsuda, revideerida; -stelu revisjioon. ⁶⁴ rääsy — näru. ⁶⁵ homma/an, -ta (hoolega) nõutada. ⁶⁶ enda naiseks, eideks. ⁶⁷ jõuad. ⁶⁸ suurtükid. ⁶⁹ kuju-
raiujat, nikerdajat.

— Älä siitä huoli! sanoi merimies. Ota vain kapineet⁷⁰ käteesi ja veistele, ja kuva syntyy itsestään semmoinen kuin pitääkin!

No Paita-Antti tekee niin kuin merimies neuvoo, saapuu kaupungin satamaan, alkaa pommittaa linnaa, ja muurit ja tornit jo rupeevat sortumaan⁷¹. Niin silloin nousee valkea lippu katolle, ja vähän ajan perästä tulee sanansaattajat laivaan hakemaan laivan päällikköä kuninkaan puheille.

Sanansaattajat kertovat, että linnassa oltiin juuri kenraalin ja Kultarinnan vihkiäisiä valmistamassa, mutta tämän pommituksen tähden lykättiin juhlat kuukausi eteenpäin.

Paita-Antti tulee kuninkaan linnaan, ja kun kuningas kysyy mikä on hän miehiään⁷², vastaa Paita-Antti:

— Olen ammatiltani kuvanveistäjä ja kotoisin valtakunnasta, jossa on vihreä maa ja sininen taivas, ja pyydän päästä kuninkaalle kuvanveistäjäksi, kun kuulin, että täällä sellaista miestä tarvitaan.

— Komeapa oli sinun tulosi, herra kuvanveistäjä! vastaa kuningas ja käskee hänen ruveta toimeen, ja Kultarinnan vihkiäispäiväksi on hänen kaunistettava koko linna veistoksilla.

No Paita-Antti käy työhön ja ihmettelee itsekkin, miten hyvin hän onnistuu, vaikka ei ollut eläissään tehnyt muuta kuin lampaita paimentanut ja kauppa käynyt. Paita-Antti kaunistaa kaikki linnan huoneet veistoksilla niin koreilla, ettei kukaan ollut vielä ennen sellaista nähnyt.

Kerran tulee Kultarintakin katsomaan kuvanveistäjän työtä ja ihastuu kovin, kun näkee Paita-Antin. Ihan syliin se hänelle lentää ja iloissaan virkkaa:

— Paljon lienet⁷³ kärsinyt⁷⁴, mutta nyt olet kuitenkin luonani, minä menen heti paikalla ilmoittamaan isälle ja äidille, että oikea pelastaja on tullut.

— Ei, Kultarinta! vastaa Paita-Antti. Ennen emme ilmoita asiasta kun vasta sinä päivänä, kun teitä ruvetaan vihkimään. Kuningas on tilannut siksi päiväksi minulta kuvat itsestään, kuningattaresta ja sinusta, ja kun ne ovat valmiit, ilmaisen minä itseni.

⁷⁰ asjad, riistad. ⁷¹ sor/run, -tua langeda. ⁷² mis mehi ta on. ⁷³ lienet — olet vist küll (potentsiaal, võimaluskõne). ⁷⁴ kannatanud.

vehje, -kaan

mahehdite aa

No se kenraali koetti kaikellisilla ^{vehkeillä} saada Paita-Anttia pois linnasta, mutta ei se lykästänyt⁷⁵, ja yhdessä tekivät Kultarinta ja Paita-Antti tyhjiksi kaikki sen juonet⁷⁶.

No muovailpa⁷⁷ kuvanveistäjä sitten kuninkaan ja kuningattaren kuvat. Mutta Kultarinnan kuvan valmisti hän ollenkaan malliinsa⁷⁸ katsomatta. Ja se päivä sattui olemaan juuri se päivä, jolloin Kultarinta ja kenraali piti vihittämän, ja kun linnanväki ja vierasjoukko ihmetteli kuvien hyvyyttä, niin kysäsi kuningas kuvanveistäjältä:

— Mutta kuinka kuvanveistäjä on voinut saada tuon luomen⁷⁹ Kultarinnan hartioihin⁸⁰, vaikkei ole kuvaa tehdessä malliinsa vilkaissutkaan⁸¹?

— Oli se siinä ainakin silloin, kun Kultarinta orjana peltoa kynti! vastasi Paita-Antti.

No kuningas ja kuningatar hämmästyvät⁸² ja kaikki läsnäolijat hämmästyvät, mutta Paita-Antti kertoo retkensä⁸³ ja seikkailunsa, ja Kultarinta hyppää hänen kaulaansa, ottaa hänen poveltaan vaatelippaasta korut ja näyttää, kuinka ne ovat puolikkaita Kultarinnan muista kuninkaallisista koruista.

No kaikki tulevat toivottamaan⁸⁴ onnea Kultarinnalle ja hänen uudelle sulholleen⁸⁵. Laitetaan sitten suuret juhlat, ja Paita-Antti julistetaan⁸⁶ Kultarinnan mieheksi ja puolen valtakunnan hallitsijaksi⁸⁷. Ja juhلامurkinan⁸⁸ päätyttyä⁸⁹ kysyy se kuningas Paita-Antilta, miten hän tahtoo kostaa⁹⁰ kenraalille.

— Sidottakoon samoin keskellä merta lankkuun ju heitetäköön ulapalle! virkkoi Paita-Antti.

Ja se kenraali heitettiin ulapalle.

*

No Paita-Antti ja Kultarinta elivät siinä onnellisina ja tyytyväisinä ja hallitsivat viisaasti valtakuntaansa, ja kun sitten tettiin⁹¹ heidän viidentoista vuotiaan tyttärensä syntymäpäivää,

⁷⁵ lykästää = onnistua önnestuda, korda minna. ⁷⁶ juoni/i, -en kius, kriuge. ⁷⁷ muovai/len, -lla vormida, voollida. ⁷⁸ malli — mudel. ⁷⁹ luomi/i, -en sünnimärk. ⁸⁰ hartia — öla. ⁸¹ pilku heitnudki. ⁸² hämmastuvad, saavad segaseks. ⁸³ oma reisi. ⁸⁴ soovima. ⁸⁵ peigmehele. ⁸⁶ kuulutatakse. ⁸⁷ valitsejaks. ⁸⁸ pidusöögi. ⁸⁹ päältyä lõppeda. ⁹⁰ tasuda. ⁹¹ vie/tän, -ttää veeta, pidada, mööda saata.

niin ilmestyi äkkiä saliin kalpea mies, otti sen tyttären käsiinsä, ja tytär kangistui kuin kuollut. Samassa kaikki kynttilät ja tuohukset sammuiivat, ja suru⁹² ja tuska valtasi kaiken väen, ja Kultarinta itki, Paita-Antti itki ja kaikki väki itki, sillä olihan tytär nyt kuollut.

Mutta se kalpea mies kysyi:

— Olettekos suruissanne?

Kultarinta vastasi:

— Kuvaamaton on äidin suru! Ja kaikki muutkin vakuuttelivat⁹³ samoin.

No silloin syttyivät äkkiä kynttilät ja tuohukset taas palaamaan, ja se kalpea mies laski tyttären sylistäään elävänä lattialle, ja iloissaan hypähti se äitinsä kaulaan niinkuin ei olisi mitään tapahtunut.

— Olettekos iloissanne nyt? — kysyi se kalpea mies. No kaikki olivat iloissaan.

Silloin se mies sanoi:

— Niin olin minäkin suruissani, kun sain olla siellä kirkkomaan pohjoiskulmalla⁹⁴ ihmisten pilkkana, ja niin olin minäkin iloissani, kun Paita-Antti maksoi velkani.

Ja kiitollinen vainaja hävisi ikipäiviksi.

⁹² mure, kurbus. ⁹³ kinnitasid. ⁹⁴ kulma — nurk.

Muinaisrunoja surusta.

Suu lauloi, sydän murehti.

Jou'uin¹ nuorten nuotiolle²;
saatoit lapset laulamahan³
ja panit pakajamahan⁴.
Löysin suuni laulamasta,
itseni iloitsemasta.

Suu lauloi, syän murehti,
silmät vettä vierettivät,
posket lainetta latoivat.

¹ = jouduin — sattusin, jöudsin.
² öitsitulele, tuleasemele. ³ nad saatsid
1. laulma. ⁴ kõnelema, häälitsema.

Ei sula.

Suot sulavat, maat valuvat,
lätäköiset¹ lämpiävät,
aitovieret² aukeavat³.
Ei sula syän suruinen,
ei sula suvellakana,
heltiä⁴ kesälläkänä.

Mink'⁵ on päivä lämpimämpi,
sen on vatsani vilumpi.

¹ loigukesed. ² aia-ääred. ³ avanevad.
⁴ hel/litä, -tiän — järele anda, lödveneda.
⁵ mida (enam).

Entistä ajattellessa.

Ajattelen aikojani,
muistan muinopäiviäni.
Niin oli entinen eloni,
kuin kesäinen päivännousu,
tahi armas aurinkoinen.
Niin on nyt minun eloni,
kui syksyinen yö satava,
tai pimeä pilven reuna.

Musta paita.

Muut muutit pyhäiset paiat,
vaihoit paiat valkeaiset.
Minä muutin mustan paian,
mustan paian, murhepaian.

Kysyivät kyläiset naiset:
„Miks' on sulla musta paita?“
— „Siks on mulla musta paita,
kun on mulla mieli musta.“

Kanna, korppi!

Kanna, korppi, huoliani,
musta lintu murhattani,
kanna kaivohon syvähän¹,
lampehen² kalattomahan,
aivan ahvenettomahan!

Jos kannat kalalliseen,
kalat kaikki huolestuvat,
ahvenet alas menevät.

¹sisseütlev. ²lam/pi, -men — tiik.

Huolten vetäjä.

Ei ole sitä hevosta
talonpojan tanhualla¹,
kestikievarin pihalla²,
parahassa pappilassa³,
joka huoleni vetäisi,
mureheni muunne⁴ veisi.

¹(karja-) taras, õues. ²vöörastemaja
õues. ³kõige paremas kirikumõisas.
⁴mujale.

Monta huolta.

Monenlaiset mull' on huolet:

isän huolet, äidin huolet,
viiien, kuuen veljen huolet,
seitsemän sisaren huolet,
päälle huoleni omani.

Mull' on huolta huone täynnä,
ajutusta aitta täynnä,
tuskoa tupanen täynnä.

Enempi huolta.

Enemp' on minulla huolta,
kuin on rannalla kiviä,
kanervia¹ kankahalla²,
pajuja pahalla maalla.

Enemp' on minulla huolta,
kuin on kuudessa käpyjä,
petäjässä helpehiä³,
katajassa karpehia⁴.

¹kanerva — kanarbik. ²ka/ngas, -nkaan — kuiv metsamaa. ³hel/ve, -peen
— narmendav sämmal, koor. ⁴kar/ve, -peen — puusammal.

Eivät omaiset itkisi.

Ei itke isä minua,
vett' ei vuoa¹ veikon² silmä,
ei kastu sisaren kulma,
vaikka vierisin vetehen
sisareksi siikasille,
veikoksi ve'en kaloille.
Isä itkevi orosta³,
veikko vemmeltä⁴ parasta,
sisko⁵ silkkiropuahan⁶.

¹ vala pisaraid. ² veik/ko, -on — veli. ³ täkku. ⁴ looka. ⁵ = sisar. ⁶ oma siidinärtsu.

Käen¹ kukkuessa.

Elköhön emoton lapsi
kunnelko kevätkäkeä
päivänpuolella mäkeä!
Kun käki kukahtelewi —
niin syän sykähtelewi²,
syän syytyvi tulelle,
pää palolle paukahtavi.

Ei päivä valkene.

Päivä pääskyille tulevi,
varpusille valkenevi,
ilo ilman lintusille.
Ei mulle emottomalle
tule päivä polvenahan¹,
ei ilo sinä ikänä².

¹ kä/ki, -en — kägu. ² tuksatab.

¹ (elu) põvel. ² sel eal.

Pimeä isätön pirtti¹.

Itkevi isätön lapsi
isällisten ikkunoissa,
itkevi emoton lapsi
emollisten² lautehilla³.

Pimeä isätön pirtti,
vaikk' ois' kuusi ikkunaista;
löylytön emoton sauna,
vaikk' ois' kyllin kylpijöitä⁴.

¹ tuba. ² isällinen, emollinen — kel isa-ema elus. ³ sauna laval. ⁴ küllailt saunalisi,

Suru pään sukijana.

Usein minun poloisen¹
suru päätäni sukevi,
huoli hiusta harjoavi.

Ei isän suka suloinen²,
ei emon haluinen harja
sui päätäni suruista,
huofellista harjaele,
kaihollista³ kampaele.

¹ harilikus keeles: usein sukee suru
minun poloisen (väetikese, vaesekese)
päätäni. ² armas. ³ tusalist.

Pyylläkin pesä.

Minä pyy pesätön lintu,
teiri¹ aivan tehtahaton².

Onhan pyylläkin pesänsä,
teirilläkin tietty paikka,
missä yön levähtänevi³.

Min' olen ko'iton⁴ koito⁵
ja katala⁶ kartanoton;
minne mennän ma poloinen?

¹ teder. ² teh/das, -taan — asukoht,
tehas. ³ (vist) puhkab. ⁴ = koditon,
⁵ = poloinen. ⁶ = poloinen.

Syystunnelma.

Alahall'¹ on allin² mieli
uieissa vilua vettä,
syvähän sukeltaessa;
alempana armottoman
käyessä kylän katua³.
Vilu on vatsa varpusella
jääoksalla istuessa,
varvun⁴ päällä vaappuessa⁵;

vilumpi minun poloisen
kyläisillä kynnyksillä.
Syän on kylmä kyyhkysellä⁶
syöessä kylän kekoa⁷,
kylmällä kykettäessä⁸;
kylmempi minun sitäkin
perehessä vierahassa.

¹ = alhaalla — all, madalas (rõhutud)
² alli — part. ³ ka/tu, -dun — tänav.
⁴ var/pu, -vun — vitsaraag. ⁵ kiikudes.
⁶ tuikesel. ⁷ ke/ko, -on — hunnik (heina-
saad, viljaun). ⁸ kükitades.

Joka puu puree.

Vierin maalle vierahalle,
tulini tuntemattomalle.

Joka puu mua purevi,
joka leppä leikkoavi.

Sekin puu mua purisi,
jonk' en oksilla olisi;
sekin leppä leikkoaisi,
jonk' en lehvillä lepäisi.

Kun olisin omilla mailla.

Kun oisin¹ omilla mailla,
oman pellon pientarilla,
toisin lintu laulelisiin,
toisin kukkuisin käkönen.

Nyt olen mailla vierahilla,
tuiki² tuntemattomilla,
ei tee mieli laulamahan,
syän ei iloitsemahan.

¹ oleksin. ² üsna, hoopis (vrd. murd.
„tuidu muidu“).

Parempi omalla maalla.

Parempi omalla maalla
ropehesta¹ vettä juoa,
virsunkannasta² ve'ellä³,
kuin on maalla vierahalla
juoa tuopista olutta.

Parempi omalla maalla
maata saunan kiukoalla⁴,
saunan kiukoan kivillä,
kuin on maalla vierahalla
maata sänkyvuotehessa.

Parempi omalla maalla
käyää suurta suota myöten,
ruostesuota roiskutella⁵,
kuin on maalla vierahalla
hiekkatietä helskytellä⁶.

¹ ro/ve, -peen tohtnõu. ² virsu — viisk.

³ — vedellä — vedada (sõõmutada).

⁴ kiu/as, -kaan — keris. ⁵ partsida (käia).

⁶ liivateeda tiltsutada (helske — tilin).

Suruista suitset.

Oisko¹ seppänä setäni²,
takojana taattoseni,
veljeni valaja vasken ;
teettäisin³ suruista suitset,
päitset päivistä pahoista,
satulan kylän sanoista.

¹ = olisiko, jos olisi. ² onu. ³ lasek-
sin teha, paneksin tegema (vrd. tehdä —
teettää, kävellä — kävelyttää, pysähtyä —
pysäyttää).

